

Ktoré zo starých vajnorských

Zeman, Fašung, Krištofič, Brúder, či Fekete. Mená starousadlíkov, s ktorými sa dodnes vo Vajnoroch stretávame takmer na každom kroku. Odkedy sa však objavujú v našej obci a kam siahajú korene týchto rodín? Odpoved' na túto otázku nachádzame v dokumentoch, ktoré po stáročia opätruje Archív mesta Bratislavky.

V stredovekých listinách (do roku 1526) sa mená obyvateľov Vajnor objavujú len veľmi sporadicky. V roku 1517 sa v súvislosti s držbou viníc v miestnom chotári spominajú tria Vajnoráci: Martin Stern a isti Tomáš a Šimko z Vajnor (von Weinern). Podstatne väčší informačný prínos ponúka zoznam vinohradníkov hospodáriacich na najčiernejších vrškoch z roku 1546. Okrem bratislavských mešťanov, ktorí vlastnili alebo mali v držbe väčšinu viníc, tu, prirodzene, vinič pestovali aj vajnorskí poddaní. V súpise sa nachádza 72 mien, ktoré reprezentujú 72 rodín. Sú zapisané historickou ortografiou a viaceré aj s chybami. Vzhľadom na neskôršie súpisu poddaných dá sa predpokladať, že to boli takmer všetci dospelí muži – hlavy rodín, ktorí v tom čase žili vo Vajnoroch (v prípade, že muž bol zosnulý, spomína sa vdova). Mnohé mená, ktoré sú to spomenuté, už z Vajnor takmer, alebo úplne vymizli – napríklad Axamit (Axamith – 3 rodiny) alebo Kučera (zapisaný ako Kutschara). Aj s veľmi častým priezviskom, akým bolo v minulosti Nádaždy (Nadasdy), sa dnes stretávame podstatne zriedkavejšie. No aj v iných dokumentoch sú po tejto rodine zreteľné sto-

The image shows a historical document from 1546. At the top, it reads "Conservatio Regis - nonis Braco" and "Ad Alesan. Regiam Cimicem Sc. Sonenfim Secundis anno 1546 parva". Below this, there is a title "Nomina & Cognomina" and a list of names. The names are listed in two columns, with some names appearing in both. The names include: 1. Janus Coloni, 2. Stephanus Theodor, 3. Stephanus Blazarius, 4. Mathewus Tula, 5. Joannes Fettaricus, 6. Joannes Felix Lina, 7. Gorgius Toman, 8. Iacobus Klavati, 9. Mathewus Tomán Jana, 10. Iacobus Telen Lina, 11. Stephanus Zeman, 12. Petrus Regus, 13. Joannes Klavati, 14. Stephanus Krištofus Braco, 15. Thomas Ulser, 16. Mathewus Csil. To the right of the names, there are columns for age and gender, with some entries like "1. 37.27" and "2. 9.18".

Register auff des Pergrechts des Weynnar... Register vinohradníkov hospodáriacich vo vajnorských viniciach z roku 1546 nám prináša najstarší, pomerne komplexný, pohľad na ľudí žijúcich vo Vajnoroch.

py. Napríklad z roku 1842 sa zachoval súpis majetkov po Jánovi, zahŕňajúci pôdu, s hodnotou vyše tisíc zlatých. O Michalovi Nádaždym zase vieme, že v roku 1785 bol veľmi dôležitou osobou – obecným krčmárom.

V zozname vinohradníkov z roku 1546 sú zreteľné stopy ľudí-emigrantov, ktorí utiekli z južných oblastí Uhorska, potom ako ostali pod osmanskou nadvládou. Dokumentujú to chorvátske priezviská, ako Paukovič (Paukowicz), Antalovič (Anthalowicz) alebo Grevič (Grevich). Spomína sa aj meno Chrisowith Petrus, čo pravdepodobne mienil zapisovateľ uviesť ako Christowith, teda Krištofič Peter, a teda túto rodinu máme v obci doloženú už takmer 500 rokov. Aj ďalšie mená, ktoré dodnes vo Vajnoroch pretrvávajú, majú takúto

dlhú tradíciu. V zozname je Fekete, Čík (Chyk), Grebeči (Grrebezky) Polák aj Varga (trikrát). Pod priezviskom Brutar sa skrýva skomolenina mena, dodnes typického pre túto lokalitu – Brúder. Na Slovensku celkovo často vyskytujúce sa meno Horváth (Horwath) znamená Chorvát a je to vlastné označenie človeka, ktorý na naše územie prišiel z okupovaných oblastí pri Jadranskom mori. Aj toto meno nájdeme v spomínanom archívnom dokumente. A čo azda najfrekventovanejšie a najznámejšie vajnorské priezviská Zeman a Fašung? Zatiaľ čo Fašungovci, zapisaní ako Faschang, sú v súpise uvedení trikrát, Zemanovci tu úplne absentujú. Prvý raz sa spomínajú „až“ v ďalšom storočí spoločne s Takáčovcami. Takže, na otázku položenú v nadpise, možno

odpovedať šalamúnsky: aj Fašungovci, Krištofičovci, Feketeovci, či Brúderovci patria medzi tie najstaršie, ktoré vieme vo Vajnoroch doložiť.

V priebehu ďalších storočí mnohé mená zotrvali, niektoré sa objavili, ostali, alebo úplne vymizli. Život v dedinách a na území dnešného Slovenska neboli v priebehu 17. storočia vôbec jednoduchý. Vojna s Osmanmi, či protihabsburské povstania zapričinili biedu a stagnáciu obyvateľstva, niekde dokonca vylúdenie celých lokalít. V ďalšom storočí, v čase osvietenských panovníkov Karola III. a Márie Terézie už bola situácia o niečo lepšia a populácia pomaličky rásťla. V celokrajinském daňovom súpise z roku 1715, kde prirodzene figurú aj Vajnoráci, sa stretávame s väčšinou už vyš-

rodín tu žijú najdlhšie?

šie spomenutých mien. No v tejto evidencii je okrem toho uvedené akú plochu polí, lúk a vinohradov mal daňovník, poddaný muž spolu so svojou rodinou v držbe. Juraj Zeman napríklad hospodáril na ploche $\frac{1}{2}$ gbelu polí (ca 20 árov), siedmich kopáčov vinohradov (ca 19 árov) a využíval dva kosce lúk (ca 70 árov). V roku 1768, v súvislosti s daňovou reformou Márie Terézie, sa vyhotovil súpis poddaných vo Vajnoroch. Richtárom bol v tomto roku Ján Fašung st. a z tohto súpisu je možné zísť aj iné zaujímavé informácie. Obuvnícki majstri tu boli dvaja: Samuel Kajzer a Adam Bajbár. Rovnako tak tkáči: Ján Procházka (Prochaczka) a Ján Flipár (Flippar). Veľmi potrebné kováčske remeslo vykonával Ján Arth. Z týchto informácií možno jasne dokumentovať, že poddaní s tradičnými vajnorskými menami uprednostňovali vinohradníctvo a poľnohospodárstvo ako spôsob svojej obživy a remeslá, naopak, vykonávali ľudia, ktorí tu nemali predkov mnoho ge-

nerácií dozadu. História, to nie sú len politické, alebo hospodárske dejiny. Sú to dejiny ľudstva, jednotlivcov, so svojimi cnotami, ale aj nerestami. Starí Vajnoráci z času na čas vyviedli niečo, čo ich dostalo až pred súdnou stolicu. V roku 1757 zajali mníchov – pavlinov z kláštora v Marianke na ceste z vinohradov, zhabali a vypili im mušť. V trestnej veci vypovedali mnohí svedkovia. Z radov vajnorských poddaných podali svoje svedectvo: Tomáš Brúder, Ján Belaj, Martin Fašung, Ján a Štefan Feketeovci, Michal Krištofič, Jakub Polák, Ján a Juraj Rybárovci, Jakub a Pavol Zemanovci a Ján Žiška. Najmladší Juraj Rybár mal vtedy 34 rokov, najstarší bol Ján Belaj, na ten čas s mimořiadne vysokým vekom – 82 rokov. Staré vajnorské rodiny možno sledovať aj týmto spôsobom takmer pol tisícročia späťne a systematicky v matrikách od roku 1721. Život našich predkov si môžeme priblížiť nielen podľa mien a zamestnaní, ale aj z hľadiska ich každodenného života, prostredníctvom

Name	Possessions	Tax
Jakub Marko	6 árov	17
Pavol Černy	9 árov	17
Wojciech Vojtěch	10 árov	17
Zeman Ján	10 árov	17
Michal Arth	10 árov	17
Jakub Polák	10 árov	17
Michal Kajzer	10 árov	17
Tomáš Brúder	10 árov	17
Ján Belaj	25 árov	17
Vojtěch Černy	6 árov	17
Michal Chmelík	11 árov	17
Rudolf Hruška	6 árov	17
Wojciech Štrba	10 árov	17
Kajetan Štrba	3 árov	17
František Matúšek	4 árov	17
Wojciech Matúšek	3 árov	17
Štefan Žandl	6 árov	17
Wojciech Štrba	10 árov	17
Dávid Jan	10 árov	17
Michal Štrba	10 árov	17
Michal Štrba	10 árov	17
Michal Štrba	10 árov	17
Zeman Ondrej	10 árov	17
Ferdinand Štrba	10 árov	17
Wojciech Matúšek	25 árov	17
Zdenko Jančík	10 árov	17
Bernard Matúšek	10 árov	17
František Štrba	10 árov	17
Antonín Štrba	25 árov	17
Klement Štrba	10 árov	17
Viktor Štrba	10 árov	17

Súpis vajnorských poddaných z roku 1768.

V súvislosti so súdnym vyšetrovaním prepadnutých mníchov sa zistovali daňové a vinohradnícke poplatky vo vajnorskej vinici, zvanej Široké.

sťažnosti a testamentov. Každý človek má možnosť spoznáť svojich dávnych predkov a je na každom z nás, ako s tým naloží.

Štefan Hrivnák
Archív mesta Bratislavu

Pramene a literatúra:
Archív mesta Bratislavu, fond Magistrát mesta Bratislavu; HRIVNÁK, Štefan. Dosah urbárskej regulácie na vybrané malokarpatské lokality (Častá, Rača, Vajnory). Dostupné na: www.academia.edu; MVSR Štátny archív v Bratislave, fond Župa Bratislavská I.; PODOLÁK, Ján (ed.). Vajnory vlastivedná monografia. Bratislava: Obzor, 1978.